

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Гарант освітньої програми
Анастасія Большакова**

_____ 2020 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Проректор з
навчальної роботи
Інна СТАШЕВСЬКА**

_____ 2020 р.

**Силабус
навчальної дисципліни**

«АНАТОМІЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ»
Освітня програма — Психологія

Спеціальність — 053 Психологія

Галузь знань — 05 Соціальні та поведінкові науки

Ступінь вищої освіти — бакалавр

Харків - 2020

Силабус склав

доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки
Віденєєв Ігор Олександрович

Силабус затверджено на засіданні кафедри психології та педагогіки,
протокол № 2 від « 21 » серпня 2020 р.

Силабус затверджено на засіданні кафедри психології та педагогіки,
протокол № 2 від « 21 » серпня 2020 р.

Голова групи забезпечення
д.психол.н., професор

Анастасія БОЛЬШАКОВА

Завідувач кафедри
психології та педагогіки,
д.психол.н., професор

Анастасія
БОЛЬШАКОВА

Силабус затверджено на засіданні ради факультету соціальних комунікацій
протокол № 1 від « 25 » серпня 2020 р.

Голова ради факультету

Алла СОЛЯНИК

1. Загальна інформація про дисципліну

1	Назва дисципліни	Анатомія та еволюція нервової системи
2	Викладач	Віденєєв Ігор Олександрович
3	Контактні дані викладача (роб.тел., емейл)	viden150@ukr.net
4	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
5	Рік підготовки	1
6	Семестр	2
7	Лекції (год.)	20
8	Практичні (семінарські, лабораторні) заняття (год.)	14
9	Самостійна робота (год.)	56
10	Індивідуальна робота (год.)	—
11	Кількість кредитів	3
12	Загальна кількість годин	90
13	Поточний контроль	Індивідуальне та фронтальне усне опитування, відповідь під час семінару; письмове опитування; виступ з рефератом; виступ з презентацією; оцінка результатів неформальної освіти.
14	Підсумковий контроль	Залік

2. Анотація дисципліни

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

Навчальна дисципліна «Анатомія та еволюція нервової системи» спрямована на формування у здобувачів на засадах аналізу сучасних анатомічних концепцій наукових знань про особливості функціонування центральної нервової системи з метою розуміння психологічних явищ, прогнозування розвитку психологічних процесів і станів; ознайомлення здобувачів з особливостями будови центральної нервової системи; вироблення у здобувачів практичних вмінь та навичок використання знань з анатомії нервової системи в подальшій професійній діяльності психолога. Дисципліна «Анатомія та еволюція нервової системи» являє собою дисципліну базової частини освітнього плану напряму підготовки 053 Психологія, (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»).

2.2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

«Анатомія та еволюція нервової системи» базується на нормальної анатомії В. П. Воробйова, Р. Д. Синельнікова. Є базовою дисципліною, яка пояснює мозкову локалізацію вищих психічних процесів.

«Анатомія та еволюція нервової системи» є важливим елементом професійної підготовки майбутніх психологів. Це область міждисциплінарних досліджень на стику психології і нейрофізіології, яка дозволяє вивчати психіку з її анатомо-нейрофізіологічним субстратом.

Дисципліна «Анатомія та еволюція нервової системи» є необхідною базою для вивчення наступних дисциплін: «Загальна психологія», «Аддиктологія та основи наркології», «Патопсихологія», «Основи психіатрії», «Патопсихологія» та ін.

Своєю чергою, здобутий здобувачами вищої освіти у ході вивчення навчальної дисципліни «Анатомія та еволюція нервової системи» фрагмент соціокультурного досвіду у вигляді системи знань, умінь, норм і цінностей стане теоретичним підґрунтям при проходженні виробничої практики (стажування) і підготовці освітньо-кваліфікаційних робіт (написання міждисциплінарних курсових, дипломної роботи тощо).

2.3. Мета вивчення дисципліни – забезпечення набуття здобувачами вищої освіти ключових фахових компетентностей з анатомії нервової системи у контексті формування системи знань про основні аспекти з питань будови, еволюції, розвитку та функцій різних структур нервової системи, формування системи знань про основні аспекти загальної морфології людини з питань будови, розвитку та функцій різних структур нервової системи.

2.4. Завдання вивчення дисципліни.

1. Сформуванню цілісну систему знань з анатомії та еволюції нервової системи, що стосуються особливостей будови нервової системи, нейрофізіологічних механізмів поведінки і ролі різних сенсорних систем в сприйнятті і переробці інформації різної модальності.

2. Розкрити майбутньому психологу необхідні фундаментальні знання про мозкові механізми психіки та поведінки, уявлення про психіку як системне явище, представленому на суб'єктивному, нейрофізіологічному і молекулярно-генетичному рівнях.

3. Ознайомити з принципами анатомічного дослідження, з сучасним станом знань в області будови та функцій різних відділів центральної нервової системи.

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

Загальні компетентності:

- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Професійні компетентності:

- Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

- Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
- Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

2.6. Результати навчання

- Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника
- Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій
- Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії
- Розробляти та реалізовувати психопрофілактичні та психокорекційні (індивідуальні та групові) програми засобами культури та мистецтва

3. Політика дисципліни

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених здобувачам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу здобувача; пропущені заняття відпрацьовуються; пропуски поточного та тематичного контролю відпрацьовуються. Форму і час відпрацювання здобувач та викладач взаємопогоджують.

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем, необхідно бути взаємно толерантним, поважати думку іншого. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Недопустимі підказки і списування у ході семінарських занять, контрольних роботах, на заліку.

Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; робота в аудиторії з відключеними мобільними телефонами.

4. Програма навчальної дисципліни:

Тема №1. Історія анатомії та загальні закономірності будови організму.

1. Історичний огляд розвитку анатомії ЦНС.
2. Предмет та об'єкт анатомії людини.
3. Методи анатомічних досліджень.
4. Клітка – елементарна одиниця живого.
5. Тканина. Види тканин: епітеліальна, сполучна, м'язова, нервова.
6. Орган. Класифікація органів людини.
7. Функціональні системи.

Тема № 2. Загальні уяви про будову нервової системи.

1. Загальні уяви про будову нервової системи.
2. Класифікація відділів нервової системи.
3. Центральна нервова система: спинний і головний мозок. Периферична нервова система.
4. Соматична і вегетативна нервова система, симпатичний і парасимпатичний відділи вегетативної нервової системи.

Тема 3. Мікроструктура нервової системи.

1. Нейрон — структурно-функціональна одиниця нервової системи. Будова нейрона: сома, аксон та дендрити.
2. Класифікації нейронів.
3. Синапс як місце функціонального контакту кліток. Класифікації синапсів.
4. Нервова тканина. Типи кліток нервової тканини.
5. Сіра речовина нервової системи: ядра, нерви, кора, ганглії. Біла речовина нервової системи: центральні тракти і периферичні нерви.

Тема № 4. Еволюційний і ембріональний розвиток нервової системи.

1. Еволюційний розвиток нервової системи.
2. Філогенез головного мозку.
3. Ембріональний розвиток нервової системи.
4. Формування кінцевого мозку.
5. Процеси функціональної детермінації і клітинного диференціювання.

Тема № 5 Будова спинного мозку.

1. Зовнішня будова спинного мозку.
2. Внутрішня будова спинного мозку.
3. Сіра речовина та біла речовина.
4. Провідні шляхи апарата двосторонніх зв'язків спинного мозку з головним.
5. Оболонки спинного мозку, їхня роль.
6. Спинномозкові нерви, характер волокон, що входять у їхній склад.

Тема № 6 Будова і функції ствола головного мозку та мозочка.

1. Загальна характеристика головного мозку.
2. Класифікація відділів головного мозку.

3.Будова довгастого мозку, мосту, мозочка, середнього та проміжного мозку.
4.Ретикулярна формація мозку Зв'язки ретикулярної формації з іншими відділами мозку.

5. Спинно-мозкові і черепно-мозкові нерви. Нервові вузли і нервові закінчення.

Тема № 7 Будова і функції півкуль мозку та кори великих півкуль головного мозку.

1.Півкулі головного мозку. Сіра і біла речовина півкуль. 2.Базальний ядерний комплекс.

3.Значення підкіркових ядер у регуляції рухових і вегетативних функцій організму.

4. Біла речовина півкуль: асоціативні, комисуральні та проєкційні волокна.

5.Черепно-мозкові нерви.

6.Зовнішня будова кори. Основні борозни півкулі, частки півкуль та звивини.

Тема № 8 Органи почуттів.

1.Органи почуттів, їхня класифікація і значення. 2.Органи дотику, смаку, нюху, зору.

3.Сприймаючий і оптичний апарати ока.

4.Орган слуху і рівноваги.

5. Методи навчання:

Лекція з елементами пояснення; лекція-бесіда; лекція-дискусія; лекція-демонстрація; демонстрація наочних матеріалів; дискусія; семінар-опитування; самостійна робота.

6. Форми та методи контролю:

Поточний, тематичний, підсумковий контроль. Індивідуальне та фронтальне усне опитування, відповідь під час семінару; письмове опитування; виступ з рефератом; виступ з презентацією; оцінка результатів неформальної освіти.

Підсумковий контроль: залік.

Критерії оцінювання для підсумкового контролю

Завдання підсумкового контролю складається з 2 теоретичних питань.

Відповідь на *теоретичне питання* вважається повною, якщо її зміст повністю відповідає програмі та містить всі необхідні факти та висновки.

Грубими помилками є:

- незнання визначень основних понять предметної області й формулювань, передбачених програмою дисципліни;
- незнання сутності основних методів і прийомів отримання необхідних результатів.

Помилками вважаються:

- неточності визначень понять предметної області, формулювань;
- неволодіння одним з умінь і навичок, передбачених програмою, але таких, що не відносяться до грубих помилок.

Недоліками є:

- непослідовний виклад матеріалу.

76 – 100% від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

Повністю розкрито зміст теоретичних питань. При відповіді використано термінологію предметної області в необхідній логічній послідовності. Також здобувач демонструє вільне володіння навчальним матеріалом різного ступеня складності, використовуючи при необхідності відомості з інших навчальних дисциплін і курсів. При відповіді на додаткові питання помітне вміння розвивати систему теоретичних знань на основі самостійної роботи.

50 – 75 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

При викладі фундаментальних положень основного матеріалу курсу здобувач показує володіння програмним навчальним матеріалом, у тому числі різного ступеня складності, а також вільне оперування ним у знайомій ситуації. При відповіді допускається два-три недоліки або не більше однієї помилки. Здобувач упевнено відповідає на додаткові питання, що стосуються основних положень усього досліджуваного курсу відповідно до екзаменаційної програми.

26 – 50 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

При відповіді на питання теорії виявляється не завжди усвідомлене відтворення програмного навчального матеріалу. Положення, що приводяться у відповіді, даються фрагментарно, схематично, без логічного взаємозв'язку. При відповіді на додаткові питання, що стосуються найважливіших і основних понять і фактів навчальної програми, є утруднення у використанні термінології предметної області. При відповіді здобувач не завжди може підтвердити теоретичні викладення відповідними прикладами.

0 – 25 % від максимальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль

Відповідь здобувача демонструє лише деяке уявлення про матеріал навчального курсу. Знання практично відсутні як у теоретичній області навчальної дисципліни, так і в практичному володінні методикою аналізу.

7. Шкала оцінювання:

За шкалою ТНЕУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	Зараховано	A (відмінно)

85–89		В (дуже добре)
75-84		С (добре)
65-74		Д (задовільно)
60-64		Е (достатньо)
35-59	Незараховано	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Анатомія та фізіологія людини: прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для студ. 1 курсу спец. "Соц. педагогіка" Х.: ХДАК, 2007. – 68с.
2. Коляденко Г.І. Анатомія людини: підручник Київ: Либідь, 2005. – 210с.
3. Плахтій П. Фізіологія людини: Обмін речовин і енергозабезпечення м'язової діяльності: навч. посібник К.: Професіонал, 2006. – 146с.
4. Плахтій П. Д. Фізіологія людини. – Кам'янець-Подільський: Освіта, 2000. – 2003 с. 40. Практикум з фізіології людини і тварин: Навч. посіб. для лаб. занять. – Луцьк: Вежа, 2003. – 176 с.
5. Горго Ю.П., Чайченко Г.М. Основи психофізіології. Навчальний посібник, - Херсон: Персей, 2002. – 248 с.
6. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 184 с.
7. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності: Підручник для студентів вищих навчальних закладів.– 2-е вид., випр. та доп. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 400с.
8. Макаренко М.В. Основи професійного відбору військових спеціалістів та методики вивчення індивідуальних психофізіологічних відмінностей між людьми. Інститут фізіології ім. О.О.Богомольця НАН України, Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України Київ, 2006. – 395 с.
9. Маруненко І.М. Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи/ Навчальний посібник / І.М. Маруненко, Є.О.Неведомська, Г.У. Вояковська – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 184 с.

Допоміжна література:

10. Старушенко Л. І. Анатомія та фізіологія людини. – К.: Здоров'я, 2003. – 319 с.
11. Ткачук В. Г., Хапко В. Б. Анатомия и эволюция нервной системы: Краткий конспект лекцій. – 2-е изд. стереотип. – К.: МАУП, 2003. – 56 с.

12. Форняк Н. М. Анатомія та еволюція нервової системи: Практикум. – Рівне: Ред.вид. центр Міжнародного університету “РЕГІ” ім. акад. Степана Дем’янчука, 2003. – 152 с.
13. Югай К. Д., Бобрицька О. М., Кочеткова В. В. Фізіологія центральної нервової системи, вищої нервової діяльності та етіологія: Навч. посіб. – Харків: Золоті сторінки, 2004. – 108 с.

Інтернет-ресурси:

Законодавство України — <https://rada.gov.ua/news/zak>

Наукова періодика України — <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334> –.

Електронні підручники онлайн «Педагогіка і психологія» — <http://chitalka.info/psy.html>.

Вісник психології і соціальної педагогіки — <http://psych.kiev.ua/nma-referats/fla-refers/lang-1/referat-109/referatpart-4/index.html> –.

БД Освіта. ua. — <http://osvita.ua/school/psychology>.

Мета – українська пошукова система. — <http://www.meta-ukraine.com>.

Пошукова система Google. — <http://www.google.com>.